Täysistunto

Keskiviikko 13.10.2021 klo 13.59—18.31

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 163/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Ministeri Ohisalo, oletteko varautunut esittelemään? — Ministeri ei ole varautunut esittelemään tätä, mutta keskustelu alkaa. — Edustaja al-Taee.

Lähetekeskusteluun varattiin enintään 30 minuuttia, ja asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.54 **Hussein al-Taee sd:** Kiitos, arvoisa puhemies! Tämä on yksi laki sarjassa lakeja liittyen rahanpesuterrorismin ehkäisyyn. Näitä on tietenkin tullut talousvaliokunnan läpi useita, ja kun näitä on nyt säädetty direktiivitasolla ja myöskin kansallisella tasolla, niin tässä on tämmöinen kokonaisuus, jossa tämä on tavallaan se viimeisin kohta. No, kukaan ei tällaisia lakeja oikeastaan vastusta, vaan koemme vahvasti, että haluamme puuttua rahanpesuun ja tehdä siitä mahdotonta, tilkitä kaikki ne aukot, joista tällä hetkellä rikollisuus toimii.

Mutta myös asiantuntijakuulemisissa on tullut esiin se huoli, että mitä paremmin teemme rahanpesun mahdottomaksi, sitä enemmän se vaatii pankkipalveluilta käsityötä. Se taas on johtanut siihen, että pankkipalvelut — ja minä toivon, että myöskin edustaja Laukkanen ottaa tähän kantaa — eivät ole enää suotuja useammankaan pankin toimesta järjestöille, erilaisille palloseuroille, kehitysyhteistyöjärjestöille, erilaisille kerhoille tai uskonnollisille yhdistyksille. Useat, useat, useat tahot Suomessa eivät kykene avaamaan ja saamaan pankkipalveluita juuri näiden kiristysten takia.

Toinen ongelma, mikä näihin on nyt liittynyt, on se, että kun tänä päivänä ikäihmisiltä pyydetään erilaisia tunnistautumismetodeja, digitaalisia sellaisia, jotta turvallisuus säilyisi ja paranisi, niin tämä on osaltaan aiheuttanut digisyrjäytymistä ikäväestössä täällä ikääntyvässä Suomessa.

Minun mielestäni, kun tällaista lainsäädäntöä säädetään ja se menee eduskunnan läpi, on samanaikaisesti varmistettava, että yhteiskunnan toimintaedellytykset kuitenkin jatkuvat. Kyllähän rikolliset löytävät erilaisia keinoja toimia koko ajan ja ovat kenties silloin tällöin askeleen edellä yhteiskuntaa, mutta me suojelemme yhteiskuntaa rikollisilta ja meidän on

myös pystyttävä mahdollistamaan yhteiskunnan normaali toiminta, ja tässä suhteessa toivoisin maalais- tai kaupunkilaisjärkeä myöskin näitten erittäin tärkeitten lakien säätämiseen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laukkanen.

15.57 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Oli todella ikävää, että ministeri ehti poistua, koska nimenomaan hänen olisi nyt ollut hyvä kuulla tämä asia.

Tämä rahanpesudirektiivi, jonka seurausta nämä Suomenkin lainsäädännöt ja nyt tämäkin esittely tässä ovat, on sillä tavalla osoittautunut puutteelliseksi, että ohjeistus ei ole aivan täsmällistä. Otan esimerkiksi tämän, minkä edustaja al-Taeekin tässä nosti jo esille, ”tuntea asiakkaansa” -velvoitteen, joka on nyt sitten rahalaitoksille osoitettu. Koska on epäselvästi määritelty, mitä ”tuntea asiakkaansa” sisällöllisesti tarkalleen tarkoittaa, se on johtanut pankkien puolelta hyvin omavaltaiseen tulkintaan siitä, mitä sillä tarkoitetaan. Ja tämä taas on johtanut puolestaan siihen, että pankit ovat ikään kuin ottaneet poliisin, syyttäjän ja tuomarin tehtävät itselleen. Tämä ei ole ollut tämän direktiivin tarkoitus, vaan se, että jos jotain epäilyä on, niin pankeilla tämän ”tuntea asiakkaansa” -selvityksen kautta olisi velvollisuus ilmoittaa tästä asiasta tälle ryhmälle, joka sitten näitä mahdollisia edesottamuksia selvittää, tälle rahanpesuvalvontaelimelle. Käytännössä tämä on johtanut siihen, että kun pankki huomaa omasta mielestään jonkun ongelman, he eivät lähesty asiasta poliisia eivätkä tätä valvontaelintä, vaan sulkevat asiakkaan tilin ja tekevät sen yksipuolisella päätöksellä — ilmoittavat asiakkaalle, että teidän kaikki rahanne on jäädytetty.

Toinen asia, joka tästä on seurannut, on se, että yhdistysten tilejä ei enää avata. Tämä on aivan akuutti ongelma. Näitä ilmoituksia tulee viikoittain, joissa aloittava yhdistys ilmoittaa, että eivät saa pankissa tiliä auki. Tilanne on täysin mahdoton kansalaisyhteiskunnan toiminnan kannalta. Miten ihmeessä yhdistys voi toimia, jos sillä ei ole pankkitiliä?

Sitten nämä kehitysyhteistyössä toimivat suuretkin toimijat, joiden kohdalla taas pankit soveltavat tätä niin sanottua EU:n riskimaasäädöstä, katsovat, että jos he eivät nyt sitten puutu tähän kehitysyhteistyötä tekevien järjestöjen toimintaan, niin heille siirtyy vastuu näistä rahoista, jotka kehitysmaihin ohjautuvat tavalla tai toisella. Tämäkään ei ole ollut tämän direktiivin tarkoitus.

Olisi ollut kyllä hienoa, jos ministeri olisi ollut paikalla ja saanut tämän viestin itsellensä. Tähän asiaan on kyllä syytä puuttua. Tämä on aivan EU-tason ongelma myös. Toivoisin myös, että finanssiala [Puhemies: Kiitoksia!] ja pankkia valvova järjestelmä myös tunnistaisivat ongelman ja tarttuisivat siihen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

16.00 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Oli kyllä todella harmi, kun ministeri ei ollut varautunut esittelemään tätä lakiesitystä. Nimittäin sattuneesta syystä tiedän tämän rahanpesulakiproblematiikan — en rahanpesun problematiikkaa vaan sen lainsäädännön, mikä siihen liittyy. Olin ministerinä silloin, kun tätä direktiiviinkin liittyvää lainsäädäntöä tehtiin Suomessa, ja se on mitä monimutkaisinta, suoraan sanottuna.

Tässä yhteydessä haluan kiinnittää huomiota juuri näihin kahteen aikaisempaan puheenvuoroon. Edustajat al-Taee ja Laukkanen, molemmat, käyttivät erinomaiset puheenvuorot siitä, että kun me puhumme rahanpesun estämisestä, niin eihän tavoite ole kuitenkaan

komplisoida liikaa kansalaisten elämää. Ymmärrän oikein hyvin, että pankit tekevät tehtävänsä, ja lakikin sitä edellyttää kuten direktiivikin ja siitä tehty Suomen implementaatio eli laki, mutta nyt näyttää siltä, että joissain kohdin on menty hyvin pitkälle. Nämä esimerkit, mitkä täällä nyt tulivat esille muun muassa edustajan Laukkasen puheenvuoron aikana, ovat kyllä täyttä, todellista elämää, ja ne hankaloittavat toimintaa esimerkiksi järjestöissä. Siitä syystä toivonkin, että tähänkin lainsäädäntöön suhtaudutaan nyt erittäin vakavasti. Tarkoitus on hyvä, sitä me emme kukaan kiellä, mutta jos se monimutkaistaa elämää kovin paljon ja sitä, että jäävät toiminnat tekemättä, esimerkiksi järjestötoiminta, niin se on huono. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laukkanen, olkaa hyvä.

16.01 **Antero Laukkanen kd:** Kiitoksia, herra puhemies! Koska hieman jäi ajatus poikki tuossa, kun aika loppui, niin jatkan sen loppuun.

Eräs taho otti yhteyttä minuun, kun pankki oli sulkenut heidän tilinsä, kolmen kuukauden ajaksi heidän kohdallaan. Palkat ja vuokrat jäivät maksamatta. Kaikki varat olivat siellä tileillä. Asiasta käynnistettiin poliisitutkinta, jonka pankki toimitti, ja poliisi ilmoitti, että mitään väärää toimintaa ei yhdistyksen toiminnassa ollut. Sitten pankki kaiken kukkuraksi ilmoitti, että vaikka he ovat nyt toimineet kuin ovat toimineet, aiheuttaneet tämän merkittävän haitan eikä mitään väärää ole todettu, niin tästä huolimatta he haluavat päättää yhteistyön tämän järjestön kanssa, ja ilmoitettiin, että tilit suljetaan kuukauden päästä lopullisesti.

Tämä toiminta herättää todella paljon keskustelua meidän lainsäädännön huolellisuudesta, ja niin kuin täällä edustaja Risikko totesi, toive on, että nyt hallintovaliokunnassa tämä asia ja nämäkin asiat nousisivat esille. Harmi, että tässä esityksessä niitä ei ole. Tämä aikaisempi laki säädettiin 2016, ja olin lakivaliokunnassa sitä käsittelemässä. En voinut kuvitellakaan, että pankki ottaisi tämän seurauksena itsellensä semmoisen roolin kuin se on ottanut.

Kun olin nostanut tämän asian julkiseen keskusteluun, sain erään suuren pankin johtajalta puhelun, jossa hän kiitti minua tämän asian esiin nostamisesta ja sanoi, että tilanne tuolla tiskin toisella puolella heidän konttorityöntekijöidensä ja asiakkaidensa välillä on välillä todella kurjaa seurattavaa, kun he ovat toimineet niin kuin ovat toimineet ja ovat ymmärtäneet, että toimivat vielä lain mukaan, mutta kuitenkin tilanne on todella epäselvä. Hänkin toivoi, että tähän lainsäädäntöön saataisiin selkeyttä. Eli molemmin puolin pöytää täällä on nyt toive, että tämä laki selkiytyisi ja ohjeistukset pankin toiminnalle olisivat selkeitä.

Lisäksi soitin Poliisihallitukseen tästä asiasta, ja he olivat tosi pahoillaan, että pankki toimii niin kuin toimii, koska se myös häiritsee heidän työtään. He eivät sitten pääse käsiksi näihin todellisiin rahanpesijöihin, kun pankki pistää tilit kiinni ja nämä pahantekijät pakenevat paikalta. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja al-Taee.

16.04 **Hussein al-Taee sd:** Arvoisa puhemies! Jatkan siitä, mihin kollegat oikeastaan jäivät, ja haluaisin jatkaa näitten esimerkkien kautta. Eli tosiaan kyseessä on edelleen rahan-

pesua estävä, terrorismin rahoitusta estävä laki, jota tässä käsittelemme. Mutta me käsittelemme nyt sitä vaikutusta, mikä sillä on nyt konkreettisesti ollut tässä sarjassa näitä lakeja yhteiskuntaan ja erityisesti kansalaisyhteiskuntaan.

Nyt jatkan siitä, mihin oikeastaan edustaja Laukkanen jäi. Sitten kun henkilöt, kerhot, palloseurat ja erilaiset toiminnalliset yhdistykset, jotka esimerkiksi keräävät rahaa ja sen perusteella rahoittavat toimintaansa, eivät enää kykene maksamaan vuokria sen tilin kautta, mikä on se kerhon tili, niin yksi niistä henkilöistä rupeaa maksamaan sitten niitä laskuja sen oman henkilökohtaisen tilinsä kautta, ja se raha kuljetetaan siitä läpi. Jos tämä henkilö on opiskelija, niin silloin opiskelijatuet ovat olleet katkolla tämän vuoksi, ja Kela sitten syynää, mistä nämä rahat ovat tulleet. Ja näin ollen pankit ovat sitten myöskin yrittäneet puuttua niin, että näiltä henkilökohtaisilta tileiltä ei hoideta näitä muita, yhdistyksen asioita, mutta nämä ihmiset ovat olleet vaikeassa paikassa, koska toimitilat lähtevät alta, jos ei rahavirta kulje.

Myöskin opiskelijajärjestöt ottivat minuun yhteyttä vähän aikaa sitten tähän asiaan liittyen, ja tiedän myös AMK-tasolta tällä hetkellä, että jos AMK:n opiskelijajärjestössä on hallituksessa sellaisia henkilöitä, joilla on vieraskielinen nimi, niin yleensä se on myöskin johtanut suoraan hylkäämiseen. Eli jos taas hallituksessa on vain täysin suomenkielisiä nimiä, niin silloin se on yleensä mennyt läpi ja tili on avattu. Tässähän siis lain edessä nämä ihmiset eivät ole yhdenvertaisia, ja tähänkin asiaan täytyy nyt kiinnittää huomiota. Kun tämän tyyppistä, muuten hyvää lakia säätää, täytyy kuitenkin katsoa, että kansalaisyhteiskunta on edelleen kykenevä toimimaan ja opiskelijajärjestöt edelleen kokevat, että Suomi on järjestöjen luvattu maa. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laakso, olkaa hyvä.

16.06 **Sheikki Laakso ps:** Arvoisa puhemies! Todellakin edustaja Laukkanen toi kentältä hyvää palautetta, mitä on tullut. Voin itsekin todeta, että näissä joskus tuntuu, että minkä takia tämä jätetään aina torsoksi eikä mietitä loppuun asti — etenkään sitä, mitä tilanteita voisi näistä jutuista tulla.

Näissähän on nyt tullut ilmi esimerkiksi tällaista hommaa, että käteistä rahaa ei enää pysty laittamaan jonkun tilille, jollei ole tiliin niin sanotusti käyttöoikeutta, mikä aiheuttaa sitten... Ei se ongelma jokapäiväinen ole, mutta henkilökohtaisestikin kävi aikoinaan niin, että vaimoni oli palkkojamme maksanut ja palkanmaksukohdassa oli käynyt joku vipa. Ongelma olikin siinä, että oli perjantaipäivä ja kuskeilla tilipäivä. Mutta eipäs saatukaan niitä rahoja sinne tilille suoraan, vaikka mentiin pankin tiskille, mutta onneksi tietysti oli pankilla erikoistarjous laittaa ne rahat nopeasti tilille, mistä se veloitti sitten erikseen.

Eihän meidän varmastikaan ole tarkoitus tällaista järjestelmää luoda, että tehdään ihmisten toiminnasta äärettömän vaikeata, koska tilanne on se, että siinä kuitenkin pystytään todentamaan, kuka sen rahan laittaa, ja voidaan kysyä, mitä varten. Tässä on väkisin jotenkin jäänyt, että on ajateltu asiaa koko ajan vain toiselta puolelta eikä ole mietitty, mitä vaikeuksia normaali-ihmiselle tai yhdistykselle tai vastaavalle tulee tästä, eikä mietitty, miten niissä kohdissa voidaan nämä asiat ratkaista.

On kyllä äärettömän tärkeää, että me tehdään täällä tähänkin asiaan huomattavasti tarkennusta. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2021 vp

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava lausunto.